XVIII. évfolyam 3. szám

2020. március 27. | 5780. Niszán 2. | ב"ה

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA

WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

LAPZÁRTAKOR ÉRKEZETT:

A koronavírus-járvány miatt kijárási korlátozást vezetnek be március 28. és április 11. között. A 65 év felettiek délelőtt 9 és 12 óra között látogathatják az élelmiszerboltokat, a drogériákat és a patikákat. Ebben az időszakban más nem mehet be ezekbe az üzletekbe!

Lapunk a korlátozások ideje alatt csak online jelenik meg!

Pészách (3.oldal)

Tisztasági szabályok, higiéne –nem csak - a zsidó szokásokban

Február közepén rendkívül izgalmas, és sok nézőt vonzó beszélgetést folytatott – leginkább - a Tízparancsolatról a Goldmark-teremben Dési János, a Pesti Sólet állandó szerzője, Frölich Róbert, zsinagógánk főrabbija, illetve Gábor György professzor. Most folytatják, kihasználják a felszabadult időt, a lehetőségeket és ismét sok érdekességet mondanak el hetente egy-két alkalommal a Tóráról, a Talmudról, a zsidó szokásokról, s mindarról, ami erről menet közben eszükbe jut. Szokások, a régi rómaiak - akik mindenről az eszükbe jutnak - no, és a görögök, a középkor és az a világ is, amelyben élünk. Semmi okoskodás, csak jó történetek, vidámság - amit mindig tudni szeretett volna, csak eddig nem ért rá megkérdezni. Hát, most tessék! Íme egy rövid összefoglaló az első beszélgetésből.

– Mostanság sokat emlegetik a Dekameront, amely a pestisjárvány idején született és játszódik – kezdte Gábor György. – A műben három férfi, hét nő elvonul Firenzéből, a pestisjárvány elől, és történeteket mesél. Most mi is mesélünk majd, bibliai és kultúrtörténeti történeteket. Azért tartom fontosnak ezt, mert a jelen helyzetben valamilyen módon a szabadságunkban vagyunk gátolva, nem politikai hatalom által, hanem a szükség hozta úgy, s ez racionálisan rendben is van. Nem tudjuk élni az életünket, nem tudunk elmenni szeretteinkhez, nem tudunk találkozni a barátainkkal, nem jutunk el színházba, moziba, koncertre, nem utazhatunk el. A történetek elmesélése, a beszélgetés kicsit visszaadja a szabadságot. A reneszánsz, s Boccaccio történetei is visszaadják, nála a szerelem révén a szabadságot.

Dési János jelezte, a tervek szerint hetente kétszer követhetjük a hármas diskurzusát, s elsőre a szabályokról, most kézenfekvően azon a szabályokról, amelyekből sok van a zsidóságnak, s amelyek a tisztasághoz, ragályokhoz kapcsolódnak. S mely szabályoknak köszönhették, hogy nagyobb számban élték túl a járványokat.

– Azt gondolom, a vallási szabályok az ókorban, nem csak vallási szabályok – reagált rögtön főrabbink. – Ha megnézzük nem csak a régi Júdeát, de a többi ókori társadalmat, az emberek nem tettek különbséget a vallásos, és a nem vallásos társadalom között. A vallás, a szabályok átitatták a mindennapokat. Az ókori Júdeára ez kifejezetten igaz. Így a vallási törvény, vagy a törvény nem különült el egymástól.

Gábor György hozzátette, az ókori világban majd minden nép hitt az istenben, istenekben. A tisztaságot a lélek tisztaságaként is értelmezték. A tisztálkodási szabályokat nem az újkorban kezdte az ember felfedezni. A zsidóság legnagyobb tanítómesterét, Mózest is egy kosárban találta meg a fáraó lánya, amikor lement fürdeni a folyóhoz! A víz a megtisztulás jele számos helyen, így Kumránban, a keresztény vallásban is.

Dési János felvetette, milyen sokrétűek a zsidóság tisztasági szabályai, miként, hogy öntjük a vizet a kezünkre és…

– Most számtalan felhívást láthatunk, hallhatunk a kézmosás módjára – vette át a szót Frölich Róbert. – Emlékszem, a zsidó óvodában az első, amit megtanultunk, s a mai napig megmaradt bennem ez a mondóka, hogy felébredés után az első dogunk:
„Kimossuk a kezünket, szánkat,
elmondjuk a reggeli imánkat.”

Hogy miért kell szabályozni mindezt? A korai kézmosási szokások kimerültek abban, hogy az ember az ujjai végét leöntötte vízzel, mert a démonok az ujjai alatt laknak. Azóta persze már tudjuk, nem csak a démonok, de szennyeződések, bacilusok is megtalálhatóak ott. Ha megvan a rituálé, idővel szokássá válik.

Dési János megjegyezte, a múltkori beszélgetés során elhangzott, ha egy zsidó közösség valahol megtelepedett egy új helyem, elsőnek nem zsinagógát építettek, hanem az iskolával, majd a mikvével kezdték…

Gábor György arról beszélt, hogy az ókori népek körében, különösen, az akkori civilizáció csúcsát jelentő Rómában hihetetlen kultusza volt a víznek. Korai feljegyzések szerint bár még nem léteztek fürdők, de az emberek már lejártak a Tiberis partjára mosakodni. Kialakult egy természetes fürdőkultúra. Ezt követően kilenc vízvezetékkel vitték a vizet a városba. Idővel a császárok azon versenyeztek, ki tud szebb, díszesebb, több embert befogadó fürdőt építetni.

Dési János megemlítette, a zsidó vallásban számos szabály található a fertőző betegségek kapcsán.

Főrabbink elmondta, hogy Mózes III. könyve, két hetiszakaszban is részletesen foglalkozik ezzel a kérdéssel. S nem az orvos, hanem a pap állapítja meg, ki a beteg, s kit és miként kell elkülöníteni. A különböző fertőzőbetegségeket ekkor még i.teni büntetésként (is) tartották számon.

Még sok érdekességet hallhattunk, a teljes beszélgetést, illetve a második, a lapzártánk utáni sztorizást is visszanézhetik, meghallgathatják a következő oldalon: https://erabbi.blog.hu .

Egy százalék a Dohányért

Az Alapítvány a budapesti Dohány utcai zsinagógáért köszöni az elmúlt évi segítséget. Idén is számítunk tavalyi támogatóink hozzájárulására, és reméljük újak is csatlakoznak. Az adományokból az Alapítvány számos kulturális programot és egyéb rendezvényt szervezett, de rendre támogatja a Szeretetkórházat is.

Kérjük, adója 1 százalékával is támogassa az Alapítvány munkáját!

Adószámunk: 18005127-2-42

Pészách, az elkerülés és a kovásztalan kenyér ünnepe

Mózes II. könyvében olvasható az ünnep eredete. A kivonulás előnapján hangzik el a parancs, mely szerint családonként egy bárányt kell levágni, és megsütve, aznap elfogyasztani. A vérét az ajtófélfára kellett kenni, hogy az Egyiptomon átvonuló halál ne érintse a zsidó házakat. (Ennek mai, „szelídebb” utóda a zsidó házak ajtaján található mezuza.) Innen származik a bibliai neve az ünnepnek: Chág háPészách, az elkerülés ünnepe.

Mivel e napokban csak kovásztalan és kelesztetlen ételeket és italokat szabad fogyasztani, ezért a másik neve Chág Hámácajsz, azaz a kovásztalan kenyér ünnepe. Az ünnep történeti aspektusát a Zmán Chéruszénu, „szabadságunk ideje” terminológia jelzi. Pészách az egyik legfontosabb ünnep volt a bibliai korban, amit bizonyít, hogy az, aki rituális tisztátalansági okok miatt nem tarthatta meg, annak kötelező volt egy hónappal később Pészách Séni-t, azaz a második Pészáchot megtartani (Mózes IV. 9/1-14). Pészách a tavasz ünnepe is. A tavasz hónapja a zsidó időszámítás szerint Niszán, egyúttal az ebben a hónapban lévő ünnep az árpa betakarításának kezdeti időpontja is. Az ünnep másnapján aratták le az első ómer (régi mértékegység) árpát. Szintén a mózesi könyvekben lévő parancs, hogy e naptól hét teljes hetet kell számlálni, s az ötvenedik nap ünnepnap. A bibliai időkben ez a hét hét mintegy félünnepi jelleggel bírt.

Pészáchot eredeti formájában a második Szentély pusztulásáig tartották meg. Josephus lejegyzett korabeli – i.sz. I. század – peszachi szertartásokat, melyen becslése szerint a jeruzsálemi áldozatbemutatáson összegyűltek száma nem volt kevesebb, mint 3.000.000 fő.

A Széder-este menete

Pészách első két estéje egy különleges otthoni szertartás, a Széder-est. Mára létjogosultságot nyertek a közösségi Széderek, melyek ugyanolyan rendben zajlanak, mint az otthoni esték. A név annyit jelent: rend, mivel az este folyamán a szimbolikus étkeket kötött sorrendben kell elfogyasztani és a Hagada, az erre az estére való könyv passzusait szintén meghatározott sorrendben kell felolvasni. A Hagada felolvasása azon a mózesi törvényen alapul, hogy a szülő kötelessége elmesélni a gyerekeknek az egyiptomi kivonulást: „És add tudtára fiadnak azon a napon, mondván: annak okáért, amit tett az Ő.való velem, midőn kivonultam Egyiptomból” (Mózes II. 13/8). A Misna (Pöszóchim 10:1) törvénybe foglalja, hogy a legszegényebb embernek is tilos ennie Pészách első estéjén, hacsak nem támaszkodik (tudniillik a Misna keletkezésének idején a szabad ember támaszkodott az étkezések alatt, és ezen az éjszakán mindenkinek meg kell mutatnia, hogy szabad).

A Széder-est tartozéka és kötelezően elfogyasztandó kelléke a négy pohár bor. A négy pohár párhuzamba állítható Mózes IV. könyvében olvasható, a kivonulásra utaló négy kifejezéssel (Mózes IV. 40/11-13). Mivel szerepel ott egy ötödik kifejezés is, így a Széder-estén kitesznek az asztalra egy ötödik pohár bort, de nem isszák meg. Ez Élijáhu serlege, mivel a Messiás eljövetelekor ő lesz az, aki megmondja, meg kell-e inni, vagy sem. Kötelező kelléke még az estének a Széder-tál.

A tál tartalma

Három egész macesz egymásra téve, sült tojás (a speciális ünnepi áldozatot szimbolizálja), csontos hús (az áldozati bárány és a Szentély idejében tartott ünnepek emlékére). Egy kis tál sós víz (az Egyiptomban hullatott könnyek emlékére); torma (a keserűségek szimbóluma); retek vagy főtt krumpli (a tavasz jelképe); valamint dió, alma és bor keveréke, a chrajszesz, ami annyit jelent: „malter” (az egyiptomi építkezéseken használt vályog jelképe). Szokás, hogy az este elbeszélésfolyamát elindító négy kérdést, a Má nistánó-t a legkisebb gyermek mondja el. Ennek oka és célja a gyermek figyelmének ébren tartása, hiszen neki beszélik el az egyiptomi kivonulás történetét.

Menüsor Pészách hetére

Április 8-án beköszönt Pészách, s ilyenkor változtatnunk kell az étrenden, hiszen nem ehetünk kovászosat. A konyhában kevésbé rutinosak néhány nap után gondban lehetnek, ha változatos étrendet szeretnének, s nem – szinte – napról-napra hasonló, vagy ugyanazt a menüsort elfogyasztani. Nekik szeretnénk segíteni az alábbi összeállítással.

Köszönöm Littneréknek, akik a lapban megjelent kérésre elküldték, hogy korábban mit is ettek ebben a bő egy hétben. Köszönet Frölich Kittynek is a jó tanácsokért.

S „köszönöm” azoknak is, akik évről-évre, a Zsidó Kulturális Fesztivál nyereményjátéka idején lelkesen, a lap megjelenése napján, de már azon a hétvégén elküldik megfejtéseiket, most azonban…

1. nap
Este: széder tál, maceszgombócleves, sült hús hagymás krumplival és macesztorta

2. nap
Reggeli: maceszoskávé
Ebéd: paradicsomleves, sült marhaszelet krumplipürével
Vacsora: maceszgombócleves, sült hús hagymás krumplival és macesztorta

3. nap
Reggeli: maceszból készült zsemle felvágottal
Ebéd: a maradék maceszgombócleves, sült hús hagymás krumplival
Vacsora: macesz lekvárral

4. nap
Reggeli: maceszból készült zsemle sajttal
Ebéd: céklaleves, maceszos tarhonya
Vacsora: maceszból készült zsemle felvágottal

5. nap
Reggeli: bundás macesz (maceszos omlett)
Ebéd: gulyásleves, borsos kremzli/tócsni, almakompóttal, pészáchi diákkenyér
Vacsora: cézár saláta hasábkrumplival

6. nap
Reggeli: krumplis latkesz
Ebéd: vadas csirkemell főtt burgonyával, diákkenyér almakompóttal
Vacsora: pészáchi galuska

7. nap
Reggeli: maceszból készült zsemle + csirkemájas tojáskrém
Ebéd: gulyásleves, sült hús hasábkrumplival, pészáchi almás rétes
Vacsora: szaftos virsli

8. nap
Reggeli: maceszból készült zsemle + csirkemájas tojáskrém
Ebéd: csak ennénk még: macegombócleves(t), rántott csirkemell maceszból, burgonyatorta

Izraeli professzor kapta a matematika „Nobelj-díját”

Hillél Fürstenberg, a jeruzsálemi Héber Egyetem és Gregory Margulis, az amerikai Yale Egyetem matematikusa kapta megosztva a 2020. évi Abel-díjat. Az elismerést „a valószínűségszámítás és a csoportelmélet dinamikái, a számelmélet és a kombinatorika módszereinek úttörő használatáért” kapta a két matematikus – jelentette be március 18-án a norvég tudományos akadémia.
A koronavírus-járvány miatt a május 19-re tervezett díjátadót egyelőre határozatlan időre elhalasztották.
– Fürstenberg és Margulis elképesztette a matematikai világot a valószínűségszámítás módszereinek és a matematikai diszciplinák határai átlépésének leleményes használatával, hogy mély problémákat oldjanak meg a matematika legkülönbözőbb területein. Ez új eredmények gazdag tárát nyitotta meg, mint például a prímszámok hosszú aritmetikus sorozatának létezését – közölte Hans Munthe-Kass, az Abel-bizottság elnöke. – Munkásságuk megmutatta, a különböző matematikai diszciplinák közötti határátlépések hatékonyságát, ledöntötték a hagyományos falat a tiszta és az alkalmazott matematika között.

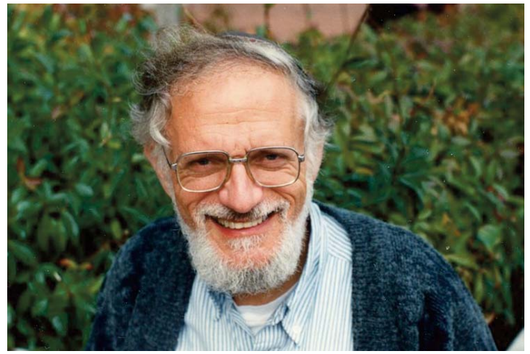

Hillél Fürstenberg 1935-ben született Berlinben, zsidó családjával 1939-ben menekült el Németországból az Egyesült Államokba. Számos amerikai egyetemen tanított és kutatott matematikusként, majd 1965-ban a Héber Egyetem tanára lett, 2003-as nyugalomba vonulásáig ott dolgozott. Pályafutása alatt segítette azt, hogy Izrael a matematikatudomány egyik világközpontjává váljon.
Gregory Margulis 1946-ben született Moszkvában. Már gyermekkorában megmutatkozott matematikai tehetsége. Még csak 32 éves volt, amikor megkapta a másik nagy presztízsű matematikai díjat, a Field-érmet, de nem tudta átvenni Helsinkiben, mert nem kapott vízumot a szovjet hatóságoktól. Bár az egyik legnevesebb fiatal matematikus volt a Szovjetunióban, nem alkalmazták a Moszkvai Egyetemen zsidó származása miatt, így az információtovábbítás problémáit kutató intézet munkatársa lett. Csak 1979-ben engedték, hogy külföldre utazzon. 1991-ben lett a Yale Egyetem tanára. Margulis elnyerte a Lobacsevszkij-díjat és a Wolf-díjat.
A két tudós közötti 10 évnyi korkülönbség és a szovjet hatóságok korlátozó intézkedései miatt a két díjazott nem tudott együtt dolgozni, de egymás munkásságára nagy hatással voltak – olvasható az akadémia honlapján.
A Niels Henrik Abel (1802-1829) norvég matematikus nevét viselő Abel-díjat a norvég kormány hozta létre 2003-ban, hogy így pótolja a matematikai Nobel-díj hiányát. A díjhoz 7,5 millió norvég korona párosul.

A Pesti Sólet menüje

HÚSLEVES KRUMPLIGOMBÓCCAL

Hozzávalók: 1 kg marhahús, 1 kg levescsont, 3 szál sárgarépa, 2 szál fehérrépa, 1 db karalábé, 1 db zeller, néhány levél kelkáposzta, 1 fej vöröshagyma, 2-3 db gomba, só, 5-6 szem bors, ízlés szerint gyömbér.
Krumpli gombóchoz: 3 nagyobb szem főtt burgonya, 3 tojás, maceszdara, 2 evőkanál libazsír vagy étolaj, só, tört bors

Elkészítés: A húst és a csontot hideg vízben feltesszük főni, ha forr, leszedjük a habot, majd belerakjuk a megtisztított, felvágott zöldséget. Fűszerezzük, majd lassú tűzön puhára főzzük. A főtt és meghámozott burgonyát káposztareszelőn lereszeljük. A tojásokat, libazsírt, a sót, a borsot a reszelékhez keverjük, és annyi maceszdarát adunk hozzá, hogy jól alakítható masszát kapjunk. Egy órát pihentetjük, majd vizes kézzel kis gombócokat formálunk belőle. Forrásban lévő levesben főzzük ki.

Sült borjúcsülök

Hozzávalók: 1 kg borjúcsülök, 1 teáskanál só, 1 teáskanál bors, 2 teáskanál rozmaring, 2 teáskanál kakukkfű, 2 evőkanál olaj, 3/4 kg burgonya, 400 g sárgarépa, 200 g cukkini, 1/4 l marha húsleves.
Elkészítés: A húst bedörzsöljük a fűszerekkel. Az olajat egy tepsiben felhevítjük, a húst beletesszük és megsütjük. Sütés közben megforgatjuk, és vizet öntünk hozzá, hogy az alja mindig nedves maradjon. A burgonyát és a sárgarépát megtisztítva 1/2 cm-es szeletekre vágjuk. A cukkinit is felszeleteljük. A zöldségeket 40 perccel a sütés befejezése előtt a húsra szórjuk. A húslevest hozzáöntjük, a zöldségeket megsózzuk, megborsozzuk. Főzés közben néhányszor megforgatjuk. Krumplipürével tálaljuk.

Mogyorós csokitorta

Hozzávalók:
A tortához: 120 ml olívaolaj, 150 gr pirított török mogyoró vagy darált mogyoró, 50-50 gr cukor, 2 ek burgonyaliszt, 200 gr étcsokoládé (min. 70%-os), csipet só, 4 nagy tojás - szétválasztva, 2 tk vaníliakivonat
A vörösboros csokimázhoz: 150 gr étcsokoládé, 3 ek vörösbor (vagy víz)
Csokiszóráshoz: negyed tábla étcsokoládé
Elkészítés: Egy tortaformát kibélelünk sütőpapírral, és egy pici olívaolajjal az egészet beolajozzuk. A sütőt előmelegítjük 160 fokra. A pirított, vagy darált mogyorót, a cukor felét, a burgonyalisztet egy konyhai robotgépben összedolgozzuk, és addig daráljuk az egészet, míg szép egyenletes nem lesz. Vízgőz felett (lustábbak mikrában) felolvasztjuk a csokit az olívaolajjal, hagyjuk picit kihűlni. Összekeverjük a tojás sárgáját, a mogyorós keveréket és a vaníliakivonatot. A tojás fehérjét cukorral felhabosítjuk, de fontos, ne legyen túl kemény a hab, szép csillogó, könnyű habot kell kapnunk. A fehérjét lassan, óvatosan adagonként a mogyorós masszához keverjük. Az egészet beleöntöm a tortaformába, és 30-40 percig sütjük. Fél óra után nézzük meg egy hosszú tűvel, hogy elkészült-e. Hagyjuk teljesen kihűlni. A csokimázhoz vízgőz felett felolvasztjuk a csokit és bort. A masszát a kihűlt tortára öntjük, és szépen elkenjük az egész tortán. Megint hűlni hagyjuk, mielőtt a csokival megszórnánk. A csokit egy reszelő nagyobb lyukán a tortára reszeljük, vagy éles késsel szép forgácsokat faragunk és azzal szórjuk a torta tetejére.

Koronavírus: fontos hitközségi telefonszámok a információk

A MAZSIHISZ és a BZSH munkatársai a koronavírus miatt, mindannyiunk egészsége érdekében távmunkában dolgoznak. Azonban szervezeteinknek kiemelten fontos a magyar zsidó közösség folyamatos tájékoztatása és segítése. Reméljük, a járvány minél hamarabb lecseng és visszatérhetünk normál működésünkhöz, és mielőbb találkozhatunk.

ÁLTALÁNOS SEGÍTSÉG / INFORMÁCIÓ
Telefonszám:
+ 36 (30) 541-8771 +36 (30) 518-8491
Hívható minden nap 9-19 óra között, más időpontban a kontroll szoba válaszol a kérdésekre. Mivel sok hívás érkezik a számra, kérjük a telefonálókat, lényegre törően és röviden mondják el kérésüket.

KOZMA UTCAI ZSIDÓ TEMETŐ NYITVA TARTÁS
Szombat kivételével minden nap: 8:00 - 15:00 óra között

CHEVRA / TEMETKEZÉSI OSZTÁLY ELÉRHETŐSÉGEK
Telefonszám:
+36 (1) 413-5518, 36 (1) 413-5546
Személyes ügyfélfogadás a Chevrán nincs.
Telefonon felvilágosítás:
hétfőtől-csütörtökig: 8:00 - 16:00 óráig.
Pénteken 8:00 - 13:00 óráig.
Temetés ügyintézése:
hétfőtől-csütörtökig 8:00 - 12:00 óráig.
Pénteken 8:00 - 11:00 óráig.

**
KRÍZIS TÁMOGATÓ VONAL
Telefonszám: + 36 (30) 541-6524
A krízis menedzsment szakképzett pszichológusai várják hívását az alábbi időpontokban:

Hétfő: 14:00 - 15:00 óra között
Kedd: 20:00 - 21:00 óra között
Szerda: 19:00 - 20:00 óra között
Csütörtök: 19:00 - 20:00 óra között
Péntek: 12:00 - 13:00 óra között

A krízis támogató vonalról bővebben:
Életünk a koronavírus járvány következtében gyökeresen átalakult, megváltozott. Az eddigi megszokott életünket magunk mögött kellett hagynunk és alkalmazkodnunk kell a gyakran óráról órára változó helyzethez. Ez az alkalmazkodás sok plusz energiát kíván tőlünk.

Ha:
- egyedül van, vagy úgy érzi, hogy nincs kivel megosztania félelmeit, kérdéseit;
- úgy érzi, hogy a kialakult helyzet miatt pánikba esik, és szorongását nem tudja kezelni;
- ha hozzátartozója érintett a betegség által, és ezáltal szüksége lenne mentális támogatásra;

HÍVJA A MENTÁLIS SEGÉLY SZOLGÁLATOT!

A segélyhívó vonal nyújtotta szolgáltatás nem terápia, hanem gyors segítségnyújtás, amely által túl lehet lendülni mélypontokon, vissza lehet kerülni egy jobb mentális állapotba.

Autófertőtlenítés a járvány idején

Lassan itt a tavasz, ideje elvégezni a nagytakarítást az autón, az autóban – kezdtük volna a szokásos autóápolási tanácsainkat. Az élet azonban közbe szólt! A koronavírus járvány, az otthoni munkavégzés miatt az elmúlt hetekben csúcsidőben sem kellett dugóban rostokolni, a nagy utazások, kirándulások is elmaradtak, mégis fontos szerepet kaptak járműveink. Általános tanács szerint kerülni kell a tömegközlekedési eszközöket, így aki amúgy ritkábban ül kocsiba, most az egészsége védelmében megtette. Ezért a kialakult helyzetnek megfelelően, a kocsi belső fertőtlenítéséről beszélgettünk Szabó Rolanddal, a Prémium Autókozmetika vezetőjével.

– A vizes kárpittisztítás a felhalmozódott por és más szennyeződések miatt elengedhetetlenül szükséges – kezdte Roland. – A COVID-19, vagyis a koronavírus ellen nem lehet tökéletesen védekezni, de sokat tehetünk azért, hogy csökkentsük a veszélyt. Az ózonos fertőtlenítéssel jócskán javíthatunk autónk higiéniáján. De haladjunk szépen sorban! Először is a kilincset (kívül-belül), a kormányt, a sebváltót, a kezelőgombokat (ablakemelő, fűtés, tükör stb. – a szerk.), műszerfalat és minden felületet, amelyhez hozzáérhetünk, tisztítsuk meg fertőtlenítő-, vagy magas, 60-70 %-os alkoholtartalmú szerrel. A nagyobb munkákat azonban érdemes szakemberre bízni, mert ha valaki saját maga áll neki, a gépek bérleti díja sokszor meghaladja a teljes szolgáltatás árát. Mi a vizes kárpittisztítást nagynyomású gőzgéppel, illetve sűrített levegővel hajtott speciális eszközökkel végezzük, így eltávolítják a makacs szennyeződéseket is. Legtöbb esetben mar rutinból megállapítjuk, mennyire lesz nehéz egy autó, és rendre olyan zugokat, réseket is kitakarítunk, amelyekre a vendégeink nem is gondolnak.

Ózonos fertőtlenítés

Segítőnk elmondta, ha befejeztük az alapos belső megújítást, jöhet az ózonos tisztítás, amely majd minden szerves anyagot megsemmisít, aminek szaga lehet, vagy „túlélte” a takarítást, s a klíma hozzáférhetetlen részeiben is elpusztítja a kórokozókat. Amikor kiszáradt az autó, érdemes az ablakokat is rendbe tenni, mert az ablakokon maradt legvékonyabb szennyeződés is elszürkül az ózon hatására. Ha eljutottunk idáig, kész vagyunk, az autónk belseje már szinte biztos, nem jelent fertőzésveszélyt. Ezután hasznos a fényezést is ápolni, óvni a nap káros sugárzásaitól, de ugye ez már független a koronavírustól. Roland hozzátette, ha végre véget ér a karantén, szeretne bővebben foglalkozni az autó külső védelmével, s ez ügyben ad majd gyors tippeket. Így sok egyéb mellett a kerámia bevonatról, a ma ismert legjobb kémiai védelemről is szót ejtünk.

Jesaja próféta és a Messiás, akit a karanténban még inkább várunk

A márciusi „Négy kedd, négy rabbi” program első két előadása az ünnepek (Zájin Adar és Purim) miatt elmaradtak. A karantén miatt a második kettőn sem vehettünk részt a szokott helyen, a Talmud-Tórában, de főrabbink „home office”, interneten mégis megtartotta. Ezekből olvashatnak egy rövid kivonatot, ám a mellékelt linkeken teljes egészében ismét megnézhetik, meghallgathatják.

Dr. Frölich Róbert először Jesája prófétáról és a Messiás kép kialakulásáról beszélt.

– Jesája a három nagy próféta egyike. A nagyság nem a zsidóságra gyakorolt hatástól függ, hanem a könyveik a leghosszabb könyv. A három közül Jesaja az egyetlen, akinek a könyvét teljes egészében megtalálták a kumráni tekercsek között.

Jesaja talán a zsidó történelem egyik legmozgalmasabb időszakában él. Salamon halála után Júdeában minden maradt a régiben, míg az északi részen, Izraelben sorra váltják egymást a királyok. Jesaja a két ország létezésének utolsó időszakában él. Az északi részt Asszíria pusztítja el ie. 721-ben. Jesaja a déli országban fejti ki tanításait, s az asszír előrenyomulást úgy éli meg, hogy az I.ten figyelmeztetése egy olyan népnek, amely elhagyta őt.

Az ókori próféták nem pusztán előrelátnak, hanem a judaizmust védik akár az királlyal szemben is. Jesaja szól talán a próféták sorában legplasztikusabban egy férfiről, aki nem rendelkezik semmilyen címmel, de a zsidó hagyományban a – nagybetűvel írt – Messiás címet viseli majd.

Hogy ki az a meg nem nevezett férfi, aki igazságot és békét hoz majd a Földre, s összegyűjti Izrael maradékát? Nos, ezt megnézhetik itt: https://tinyurl.hu/7NAT

Dr. Frölcih Róbert második, 24-i előadása aktuálisan, a járványról, s a karanténról szólt – Mióta világ a világ, kitörnek járványok – kezdte főrabbink. – Hol kisebb, hatókörben, hol nagyobb területen. Hol könnyebben, hol nehezebben megfékezhetőek. Az első járvány, amelyről a Biblia ír, a Korach féle lázadást követően tör ki a zsidók között. Korach, Mózes unokatestvére fellázad 250 társával, hogy átvegye Mózestől és Árontól a vezérséget és a főpapságot. Ennek a következménye egy, a nép körében pusztító járvány, amely elég lokális. Úgy vet véget Áron a bajnak, hogy egy füstölővel odaáll az élők és a holtak közti mezsgyére. A füstölögtető szernek, ha nem is gyógyító, de fertőtlenítő hatása lehetett. Ettől kezdve a járványok mindig foglalkoztatták bölcseinket. Mózes maga is hoz rendeleteket, hogy és mint kell a fertőzőket karanténba zárni. Továbbá, milyen jelek alapján dönthetnek arról a papok, kik a betegek, majd arról, kik a gyógyultak. A Talmud bölcsei ezt továbbfejlesztették, tudták, a járványok emberről emberre terjednek, azt nem ismerték, miért és miként, de azt igen, hogy ezt meg lehet előzni. Tudták, az egymástól való távolság csökkenti a betegség terjedését.

Főrabbink, hozzátette: napjainkban, a karanténban az ember attól tart/hat, hogy egy idő után nincs mit rendbe tenni, s unatkozni fog. Hogy ne legyen így, igyekezzünk kihozni a legtöbbet a helyzetből. Üljünk a lakásba, vegyük elő a könyveinket. Olvassunk, tanuljunk – nem kell ennek tudományos műnek lennie. Lehet, szépirodalom, krimi, sci-fi, vagy éppen mese, bármit is veszünk le a polcról, találunk érdekes kifejezést, történetet és már abból is tanultunk.

Mit tehetünk még a járvány idején – túl sokat nem. Csak az, amit a Talmus bölcsei és Áron, igyekszünk megelőzni a fertőzés elkapását, ezért nem megyünk olyan helyre, ahol ennek a veszélye fenyeget. Otthon maradunk, s elmondunk egy imát, melyet egy cfáti rabbi alkotott, több imából összegyúrva. S mikor elmondjuk ezt az imát, gondoljunk arra, hogy Ábrahám ősatyánk fohászkodott Ávimelek királyért, úgy nekünk zsidóknak kötelességünk nem csak önmagunkért, de másokért, az egész világ mielőbbi gyógyulásáért fohászkodni.

A teljes előadást itt nézhetik meg: https://tinyurl.hu/4zPU

MACESZVÁSÁR

Tudjuk jól, minden baj ellenére sokak számára az egyik legfontosabb kérdés, mikor lehet megvenni a pészáchi maceszt. Nos, - lapzártánkkor – annyi ismert, hogy a várható beérkezés március 29-e.

Macesz ára: 1.500.- Ft/kg.
Dara ára: 800.- Ft/fél kiló

A maceszt, a Kósher Deli-ben lehet át-, és megvenni a Síp u. 12-ben. A bolt nyitva tartása:

Hétfő:	10:00-17:00
Kedd:	10:00-17:00
Szerda:	10:00-17:00
Csütörtök:	10:00-17:00
Péntek:	8:00-15:00
Vasárnap:	10:00-17:00

Kérjük, figyelje a Dohány körzet honlapját, és/vagy facebook oldalát, melyeken megtalál majd minden a macesszel, illetve egyéb kérdéssel kapcsolatos új hírt. De tájékoztatást kap a körzettel kapcsolatos programokról is. /Négy rabbi…, erabbi stb./ Ha új információhoz jutunk, nem a csak a fenti két helyen osztjuk meg, de hírlevelet is küldünk a regisztrált email címükre!

Széder vacsora

A koronavírus járvány miatt sajnos elmarad az idei közös széder vacsora. Ám virtuálisan így is együtt lehetünk, s mindannyian ugyanazt ehetjük az első este (is). A Kóserkonyha fogadja a peszachi menürendeléseket, melyeket egyesével dobozolnak be.
A következők közül választhatnak:

Csirke: 3.700.- Ft
Maceszgombóc leves (kettő gombóc)
1 db. egész csirkecomb sütve, tört burgonya
Töltött macesz torta (csokis, citromos, vaníliás, kávés-csokis)

Pulyka: 3.700.- Ft
Maceszgombóc leves (kettő gombóc)
Pulykasült kettő szelet, tört burgonya
Töltött macesz torta (csokis, citromos, vaníliás, kávés-csokis)

Liba: 4.700.- Ft
Maceszgombóc leves (kettő gombóc)
1 db. egész sült libacomb, hagymás tört burgonya, párolt lila káposzta
Töltött macesz torta (csokis, citromos, vaníliás, kávés-csokis)

Vegetáriánus: 3.200.- Ft
Zöldségleves
Grillezett zöldségek (padlizsán, cukkini, sárgarépa, hagyma), tört burgonya
Töltött macesz torta (csokis, citromos, vaníliás, kávés-csokis)

Ha rendelni szeretnének, *március 31-ig* tehetik meg az alábbi e-mail címen:
grosserbalazs@dohany-zsinagoga.hu

Az átvételi helyről tájékoztatni fogjuk Önöket!

Emlékek egy eltűnt világról

Dési János

E sorokat kedves városomban írom, Ungváron, rögtön Harry Houdini szobra mögött. Az Ungvár Hotel halljából éppen odalátok Kolodkó Mihály helyes miniatűr szobrára, amelyik a világhírű bűvészt ábrázolja. Sokan hiszik azt, hogy a zsidó családban született Weiss Erik – ahogy eredetileg hívták – idevalósi. Ő szerette azt állítani, hogy az Egyesült Államokban született, pedig gyerekkorát a pesti hetedik kerületben töltötte, a Csengery utcában laktak. És mégis, talán a szobor miatt többen állították már azt errefelé, a nagyapjuk mesélte, ismerte a Weiss családot.

Persze nem ez az egyetlen hihetetlen történet errefelé. Több éve gyűjtjük kollégáimmal, a washingtoni United States Holocaust Memorial Museumból a múltról szóló visszaemlékezéseket. Több tucat emberrel beszéltünk, elsősorban olyan idősekkel, akiknek még van emléke arról, milyen is volt, amikor éltek még errefelé zsidók is. Az utolsó utáni pillanatban vagyunk, mégis viszonylag sok embert találunk, aki szívesen megosztja velünk az emlékeit – aztán, hogy ezekből mi az igaz, mi a fantázia terméke, mi a felelősség hárításáé, és mi az, ami tényleg úgy lehetett? Nem is a „valóságot” keressük, hanem azt, miként emlékeznek az itteniek a régen elsüllyedt időkre.

Sok száz órányi interjúnk van már (ezek jórészt megnézhetőek a www.ushmm.org honlapon) most csak egy pici ízelítő az anyagból. Természetesen a beszélgetések alapos feldolgozása sokkal – árnyaltabb képet ad, mint ez a néhány kiragadott, s talán még csak nem is mindig jellemző, idézet.

„Szombatonként a zsidók semmit se dolgoztak. A falubéli gyerekeket kérték meg még arra is, hogy meggyújtsák a tüzet. De én sosem mehettem át hozzájuk, mert a szüleim azt mondták, ne menjek a zsidókhoz, mert betesznek egy hordóba.” (Cs. Mária, Körösmező)

L. István szerint Horthy idejében a magyarok gyakran énekelték a következő dalocskát: „Kinek zsidó lány a babája, földi mennyország a hazája”. Szálasi hatalomra kerülése után ez az ének a következőképp módosult: „Kinek zsidó lány a babája, horgonyozza le magát a Dunába”.

„Egy alkalommal a szernyei iskolában a március 15-ei magyar nemzeti ünnepen egy zsidó fiú, Schwartz József énekelte el a következő dalt:

„Turul madár a követünk,
hulló tolla üzenetünk.
Sapkánk mellett fehér tolla,
mintha írott levél volna.
Turul madár szállj, sehol meg ne állj!
Vidd el a mi üzenetünk:
Lesz még magyar nyár...,
lesz még kikelet Kolozsvár felett
elpusztul a határunkról a hulló sereg.”

Miután Schwartz Józsi elénekelte, az iskolaigazgató megjegyezte, hogy nem akadt magyar gyerek, aki előadta volna ezt a dalt, hanem egy zsidó fiúnak kellett? Micsoda szégyen.

Később a deportálásból szinte egyedüliként hazatért Schwartz Józsi, akinek házába beköltözött két falubeli: Bajusz Julis és Orbán, akik nem akartak kimenni. „Napokig üldögélt szótlanul Józsi az egykori háza előtti kapuban, aztán elment a faluból, azóta sem hallottak róla.”

(B. Berta, Nagydobrony)

Meglepően sokan ismerték a zsidó étkezési szokásokat. A „tréfnyi” és a kóser közti különbséget, vagy emlékeztek a sakterra a faluban.

Már pénteken megfőzték a csólentet. Már előző napon beáztatták a hozzávaló babot. Megsütötték a libacombokat és elkészítették a pörköltöt. Az ételek főzéséhez olyan nagy kerek agyagedényeket használtak.

A zsidóknak Rahón volt egy közös kemencéjük, amelyben minden zsidó családnak volt saját helye, ahol szombatonként ételeiket abban megmelegítsék.

(H. Anna, Rahó)

Évente egyszer un. „hosszú napot” tartottak. Ezt böjt és imádkozás előzte meg. Ezen az ünnepen kivételesen a nők is lemehettek a zsinagógába.

Ha valamelyik családtagjuk meghalt, akkor napokig a földön ültek, imádkoztak és sírtak. A gyász ideje alatt ugyanazt a ruhát viselték, amely a hozzátartozó halálának pillanatában volt rajtuk. A szomszédok főztek nekik és jártak tüzet gyújtani. (G. Erzsébet)

„Bitang gyerekek lekapták a kopaszra borotvált fejű nők kalapját, parókáját és azt a hídról a folyóba hajították. Azért volt mulatságos, mert a zsidó nőknek nem volt hajuk.”

(D, Elek, Körösmező).

„A két legtehetősebb zsidó Klein Menyus és Heinrich László volt. Hatalmas házzal, házi személyzettel rendelkeztek. Sok falusi embernek adtak munkát. A falusiak örültek, hogy van, aki alkalmazza őket, nem nehezteltek a zsidókra”. (L. István)

És hova tüntek a zsidók? A legtöbben persze úgy emlékeznek, hogy a németek vitték el őket, pár öregnek az oroszok rémlettek, a magyarok részvételét a deportálásokban inkább ukrán interjúalanyaink idézték fel.

– Sírva mentek szegények, olyan hirtelen jött rájuk. Olyan hirtelen, hogy, hogy is mondjam, na, rendelet, hogy kihajtani őket a házukból és menjenek saját földjükre, na hogy is nevezik azt, vájunk, várjunk.

– És mi lett a házukkal?

– Hát úgy akinek nem volt háza, az elment oda lakni.

– A nagymamája nem beszélt arról, mit gondolt, miért vitték el a zsidókat?

– Ő azt mondta, a nagyanyám mesélt, azért a zsidókat elvitték, hogy a Szentírás írja, hogy őket kell kipusztítani, mert a Jézus Krisztus szenvedett nagyon.

– Így gondolta nagymamája, hogy Jézus Krisztus miatt őket így büntetik?

– Igen, igen. Azért mert az le van írva a Bibliában is.

– És ön is így gondolja?

– Igen. És még mondják, hogy még, akik maradtak, mert még vannak zsidók, még vannak zsidók és azokat is kell kipusztítani, hogy még egy szekérre való maradjon azokból a zsidókból.

(M. Berta, Körösmező)

„A zsidók elleni intézkedések okozója a zsidó származású Kun Béla volt, aki a zsidók segítségével jutott hatalomra és az ő politikájának a következménye volt Trianon.” Ennek ellenére „Az ungváriak elkísérték őket, amikor elvitték őket, integettek nekik és sajnálatot váltottak ki belőlük.” (K. Erzsébet, Ungvár).

Persze nagyon sokan igen együtt érzően emlékeznek elhurcolt egykori barátaikra, iskolatársaikra. Az egyik faluban egy néni felvette az éjjeli szekrényén heverő Bibliáját, amit minden este olvasgat, és megmutatta, 1944 óta abban tartja annak az Ágikának a fényképét, aki a legjobb barátnője volt valamikor nagyon rég.

Tények és tévhitek a koronavírusról

Azt már mindenki tudja, hogy naponta többször mossunk alaposan (és helyesen) kezet. Azt is tudjuk, hogy mind a saját, mind szeretteink érdekében, s hogy mielőbb véget érjen a járvány: „maradj otthon”! S csupán akkor mozduljunk ki a lakásból, ha muszáj (bevásárlás, munka). Rövid, egészségügyi sétát tehetünk, de ne álljunk le beszélgetni, kerüljük a kicsit is forgalmas helyeket. Számos téves információ is kering, hogy elkerüljük a hamis, akár káros híreket, ezek közül néhányat vizsgálunk meg.

TÉVHIT A szokásos sebészeti maszk véd a vírusok ellen

IGAZSÁG A műtéti maszkok nem nyújtanak védelmet a SARS-CoV-2-vel szemben, mert nem erre tervezték. Ezeket főként a fertőzötteknek érdemes viselni, így megakadályozhatják a vírus továbbterjedését. A vírus ellen speciális maszkra van szükség, az FFP2 és FFP3 típusra. Ezek jól szűrik a kívülről érkező levegőt is, ám fontos, jól illeszkedjen az archoz. Ha a szélei átnedvesednek, cserélni kell, ezek is egyszer használatosak. Aki beteg, vegyen fel egyszerűbb maszkot, ez megakadályozza, hogy a vírus a cseppecskékkel terjedhessen.

De a sebészi maszk is több védelmet jelent a semminél, ráadásul így nem tudunk véletlenül az arcunkhoz nyúlni. Nem jut az arcukra a vírus. Ez fontos tényező és bármilyen maszk, kendő jó hozzá. Továbbá, az interneten könnyen rendelhetünk olyan filtert, amely minden típusú maszkhoz használható!

* - * - *

TÉVHIT A koronavírust nehezebb elkapni, mint az influenzát

IGAZSÁG Nem feltétlenül. Bár tüneteiben és lefolyásában hasonlít a koronavírusos fertőzés az influenzára, és igaz, hogy influenzában évente rengetegen halnak meg, veszélyességükben abban különböznek, hogy az influenzára van védőoltás, míg a koronavírusra egyelőre nincs. A SARS-CoV-2 reprodukciós száma 2,2, ami azt jelenti, egy megfertőződött ember átlagban 2,2-nek adja tovább a vírust. Az influenza esetében ez a szám, csak 1,3.

* - * - *

TÉVHIT A COVID-19 fertőzés halálos ítéletet jelent

IGAZSÁG A kínai vizsgálatok szerint az emberek 81 százaléka, aki megkapja a vírust, csak enyhe tüneteket produkál, 13,8 százalékuk lesz súlyos beteg, és 4,7 százalék kerül kritikus állapotba. A halálos áldozatok aránya 2,3 százalék. (Ebbe beleszámították a vélhetően fel nem tárt fertőzéseket is, a hivatalosan diagnosztizáltak között a halálozási arány a világban ugyanis 4,1 százalék, Olaszországban pedig 8,3 százalék.)

Egészséges, fiatal felnőtteknél általában enyhe a lefolyása, de ha az ember védekezőrendszere akár egy súlyos betegség, akár az életkor miatt megrendül, nagyobb az esély, hogy súlyos vagy kritikus állapotba kerül.

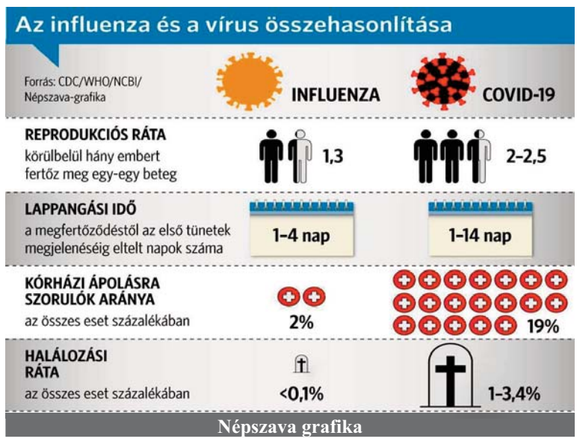

TÜNET	COVID-19	MEGFÁZÁS	INFLUENZA	ALLERGIA
láz	gyakori	ritka	gyakori	néha
száraz köhögés	gyakori	enyhe	gyakori	néha
légszomj	gyakori	nem	nem	gyakori
fejfájás	néha	ritka	gyakori	néha
végtag fájdalom	néha	gyakori	gyakori	nem
torokfájás	néha	gyakori	gyakori	nem
fáradtság	néha	néha	gyakori	néha
hasmenés	ritka	nem	néha*	nem
orrfolyás	ritka	gyakori	néha	gyakori
tüsszentés	nem	gyakori	nem	gyakori

** gyermekeknél*
Forrás: CDC, WHO, American College of Allergy, Asthma and Immunology – businessinsider.com

TÉVHIT A 65 éven aluliakra nem veszélyes a betegség

IGAZSÁG Az amerikai Járványügyi Központ szerdán publikált tanulmánya szerint az Egyesült Államokban elsőként regisztrált 2449 fertőzöttnek a 31 százaléka volt 65 éven felüli, tehát 69 százalékuk ennél fiatalabb volt, 28 százalékuk a 20-44 éves korcsoportból került ki. A kórházi ápolásra szorulók 38 százaléka 20-54 éves, az ott intenzív gondozásra szoruló 121 betegnek csaknem a fele 65 éven aluli.

* - * - *

TÉVHIT A háziállatoktól is el lehet kapni a betegséget

IGAZSÁG Jelenleg arra vonatkozóan nincs bizonyíték, hogy a házi kedvencek (pl. kutya, macska) megfertőződnének a koronavírussal. Mindazonáltal, normál körülmények között is tanácsos mindig alaposan kezet mosni szappannal, miután érintkeztünk a háziállatokkal. Ez megvéd minket a különféle közönséges kórokozóktól (pl. E. coli és Salmonella), melyek képesek állatokról emberekre terjedni.

Most mellőzzük más kutyája, macskája simogatását, mert az állta bundáján megtelepedhet a vírus, vagy átvihetjük azt oda!

* - * - *

TÉVHIT A gyerekek nem kaphatják el a fertőzést

IGAZSÁG Az eddigi vizsgálatok szerint a gyereknek ugyanolyan esélyük van megkapni a vírust, de jóval kisebb mértékben betegszenek meg súlyosan. Egy új tanulmány szerint a babáknál és a nagyon fiatal gyerekeknél is kialakulhatnak komoly tünetek.

Az USA-ban egy 12 éves kislányt kellett lélegeztetőgépre kapcsolni, míg Angliában egy 5 kisfiút vittek súlyos állapotban kórházba. Sőt, egyes hírek szerint nem egy országban már gyermek áldozata is van a járványnak.

* - * - *

TÉVHIT Ha megkapják a vírust, tudni fognak róla

IGAZSÁG Nem, mert a betegségnek sokféle tünete van, a legközönségesebbek egy átlagos meghűlésére hasonlítanak. Ezek lehetnek láz, köhögés, nehéz légzés, ritkább a szédülés, hányinger, hányás, orrfolyás. Súlyos esetekben a betegség súlyos tüdőgyulladásos betegséggé alakulhat. De a korai fázisban nincsenek tünetek.

* - * - *

TÉVHIT A C-vitamin véd a vírus ellen

IGAZSÁG Extra C-vitamin a sima megfázás ellen sem véd, csupán rövidítheti lefutási idejét. Legyünk óvatosak az olyan termékekkel kapcsolatban, amelyek védelmet, vagy kezelést ígérnek a COVID-19-el szemben.

Forrás: www.nepszava.hu

KULTURÁLIS PROGRAMOK A KARANTÉNBAN

Felborult a megszokott életünk, nem találkozunk senkivel, nem utazunk. S akinek nem kell bejárnia a munkahelyére, vagy otthon dolgozik, csak legritkább esetben hagyja el a lakást. Sokan vélhetően már többször áttakarították a lakást, rendet raktak, majd több könyvet is elolvastak. De egy idő után jön a monotónia, valami mást szeretnénk. Az elmúlt napokban számtalan, különböző lehetőséget kaptunk, hogy otthonról „jussunk el” – ingyen – moziba, színházba, koncertre, cirkuszba, vagy akár egy fesztiválra. De több száz hangos mesekönyvet is le lehet tölteni. A teljesség igénye nélkül ezeket igyekeztünk összegyűjteni itt, egy helyen. /Kérjük, ha a felsoroltakon túl tud még bármiről, küldje el nekünk emailben./

A három nagy mobilszolgáltató ingyen adatcsomagot ajánlott fel az ügyfeleinek. Bővebben itt: https://tinyurl.hu/Lxe1

Gyerekeknek

Kezdjük a gyerekekkel!

A Samsung és az interaktív hangoskönyvekkel foglalkozó BOOKR Kids együttműködésének köszönhetően március 20-tól egy hónapon keresztül több mint 400 mese válik letölthetővé a koronavírus miatt otthon lévő családok számára tanuláshoz és szórakozáshoz Android és iOS készülékekre egyaránt.

A Mesetárban olyan klasszikus és modern interaktív történetek találhatók, amelyek különleges keverékei az animált digitális könyveknek és képességfejlesztő játékoknak. A történeteket ismert színészek keltik életre, többek között Molnár Piroska, Szacsvay László és Gálvölgyi János, így azok hangoskönyvként is élvezhetőek. A „Mesék tanuláshoz” polc kifejezetten az alsó és felső tagozatos gyermekek anyanyelvi nevelését segíti, míg az „Angol nyelven” szekcióban nyelvtanulást támogató könyvek jelennek meg, anyanyelvi színészek tolmácsolásában. Mesék honlap: https://tinyurl.hu/BRQi

De akár bábelőadásokon is részt vehetnek a kicsik: https://tinyurl.hu/8f1M

Talán nem csak a gyerekeknek, de felnőtteknek is élményt ad, hogy a Fővárosi Nagycirkusz facebook oldalán (https://www.facebook.com/nagycirkusz/) korábbi előadásokat nézhetnek meg. Csütörtökönként pedig élőben jelentkeznek be a manézsból.

A nagyobb, iskolás gyerekek színészek tolmácsolásában hallgathatnak meg itt számtalan Arany János verset: http://www.hallgatniaranyt.hu/

Mozi, filmek

Az NFI Filmarchívum szakemberei által összeállított 90 mozgóképet tartalmazó válogatásban irodalmi alkotások filmváltozatai, fontos történelmi, ifjúsági és animációs filmek szerepelnek, melyek felhasználhatók a magyar irodalom, történelem és médiaismeret online oktatásához, továbbá hozzájárulhatnak a tartalmas kikapcsolódáshoz is.

Az irodalmi klasszikusok között a legkiemelkedőbb írók alkotásainak filmes feldolgozásai válnak elérhetővé, így *a kötelező olvasmányok* is: A kőszívű ember fiai, A Pál utcai fiúk, Egri csillagok, Édes Anna, Légy jó mindhalálig, Szent Péter esernyője.

A történelmi válogatásban régi klasszikus játékfilmek szerepelnek: A tizedes meg a többiek, a Budapesti tavasz, a Szamárköhögés és a Valahol Európában, amelyek történelmi forrásként is fontosak, mert látleletet mutatnak arról, hogy az adott korszak alkotói hogyan gondolkodtak.

A népszerű ifjúsági filmek, mint a Keménykalap és krumpliorr, az Égigérő fű, vagy a magyar népmeséken alapuló rajzfilmek, s a régi kedvencek, mint a Vuk vagy a Szaffi a legkisebbek számára is megkönnyíthetik a kényszerű bezártságot.

Honlap: https://tinyurl.hu/knV4

Színház, opera, koncertek

A koronavírus idejére több intézmény nyitotta meg digitális archívumát ingyenesen, több színház tesz elérhetővé előadás-felvételeket különböző csatornákon, színművészek olvasnak fel regényeket, meséket, mondanak verseket. Böngésszenek: https://tinyurl.hu/Ymwe

Kiállítások itthon és külföldön

A világ legnagyobb múzeumai szinte mind bezártak. Bár a virtuális séta nem kárpótolja a személyes élményt, de van néhány, otthonról, asztali gépről is elérhető lehetőség arra, hogy a kiállítóterekben barangoljunk, sőt, akár olyan közel kerüljünk a műtárgyakhoz, amire normál körülmények közt nincs módunk: https://tinyurl.hu/Ciyv

Keressék fel a Róth Miksa Emlékfáz facebook oldalát ott hetente háromszor lehetnek érdekes tárlatvezetés, előadás részesei: https://www.facebook.com/RothMiksa/

Fesztivál

Szinte az összes, jelentősebb hazai fesztivál, számos klub és fontos koncerthelyszín közösen mozgósítja a hazai művészvilágot. Közösen indították el a virtuális “MARADJ OTTHON! FESZTIVÁL”-t, amely a Facebookon arra ösztönzi a közönséget, vegyék komolyan az előírásokat és maradjanak otthon. Itt nem kell félni a tömegtől, hogy otthon marad, vagy éppen elveszik a pénztárca. Senki sem áll elénk, s biztos VIP helyünk lesz: https://www.facebook.com/maradjotthonfesztival

LEGSIKERESEBB VILÁGKIÁLLÍTÁSI SZEREPLÉSÜNK

Magyar pavilon - az 1911-es Torinoi Világkiállítás fénypontja

Majd egy éve új sorozatot indítottunk, amely többek tetszését elnyerte. Folytatjuk a sok érdekességgel tarkított utazást - a XX. század elejének Budapestjén. Továbbra is a www.melyenszanto.blog.hu szerzője, Szántó András válogat a blogban megjelent legérdekesebb írásaiból. Ezúttal majd 110 évet utazunk vissza az időben.

A modern magyar építőművészet egyik korai előfutára rögtön világhírt szerzett hazánknak. Torinóban 1911-ben a jubileumi kiállítás látogatói olyan alkotást láthattak, amely az egyik legemlékezetesebb épületként vonult be a Világkiállítások történetébe. Magyarország mindig igyekezett méltó épületekkel bemutatni értékeinket a világ jelentős kiállításain. Az 1911-es lehetőség minden előző és későbbi szereplésünket felülmúlta. Ebben az évben Olaszország a alakulásának ötvenedik évfordulóját ünnepelte nagy előkészületekkel és programsorozattal. A tavaszra időzített Világkiállítást több városban rendezték, Rómában a művészetek mutatkoztak be, Firenzében a modern művészet és a virágok tárlata kapott helyet, Torinóban – az olaszok „munka-városában” - a résztvevő országok ipari és mezőgazdasági vívmányait láthatták az érdeklődők. Az ipari jelleg azonban nem vette el a magyar szervezők és tervezők kedvét, nem „gépszörnyeket” imitáló épületeket álmodtak és valósították meg, hanem egy igazi „ősmagyar álmot a legmodernebb építészeti köntösben”.

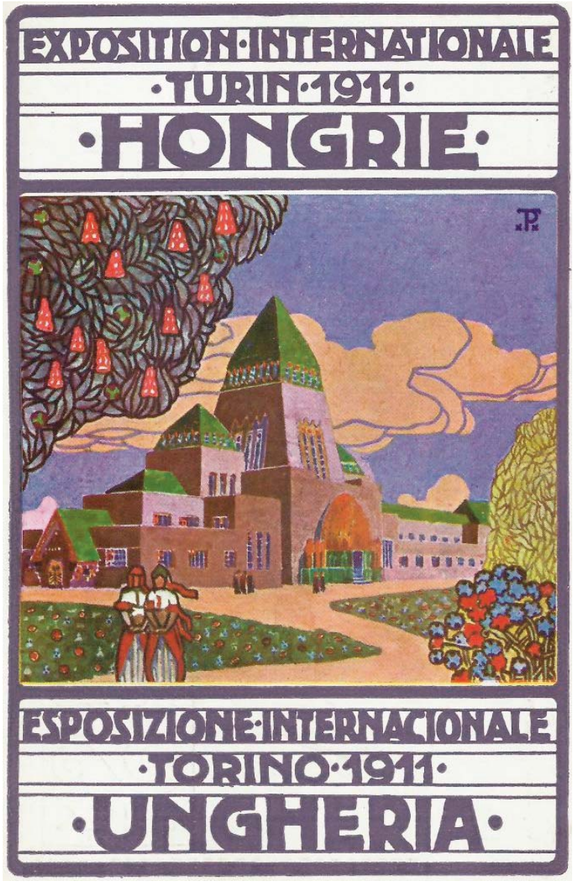

A főszervező, Zsolnay Miklós

A nagyszerű eredményt hozó programban a XX. század elejének sok kiemelkedő művésze vett részt, közülük elsőként a szervezőt kell bemutatnunk. A „háttérről” ugyanis a legtöbb esetben alig esik szó, pedig egy színházi produkció sikerében is a rendezőnek kulcsszerepe van, a színészek az ő álmait keltik életre. A torinói kiállítás motorja Zsolnay Miklós volt – a már világhírű pécsi Zsolnay-gyár alapítója, Zsolnay Vilmos egyetlen fia.

Miklós, édesapja halála után (1900) átvette a gyár vezetését és fellendítette menedzselését is. Támogatott minden közhasznú ügyet, legyen régi, vagy új, az érdekes újdonságok iránti érdeklődés egész életét áthatotta. Nem véletlen, hogy őt kérték fel a hagyományoktól eltérő ötletek támogatójaként. Művészeti és üzleti kapcsolatai tették a Zsolnay céget világhírűvé, s a torinói sikerben már jelentős szerepet játszottak a magyar pavilon berendezésének rendkívül gazdag Zsolnay burkolatai, szobrai, művészi tárgyai.

Sok társadalmi és szakmai szerepet vállalt, pedig (Zsolnay Teréz visszaemlékezése szerint) „sosem jelöltette magát, de mindig képviselte akár az egyes emberek, akár Pécs város ügyét”.

Első komolyabb szervezési gyakorlatát 1907-ben, a pécsi Országos Kiállítás rendezésével szerezte meg. A különleges kiállítási épületek, és a fővárosi színvonalú rendezvények mellett a legkisebb apróságra is gondja volt. Kiadatott egy Kiállítási Kalauzt, amely a gyakorlati tudnivalók mellett a látogatót végigkalauzolta a városban. Külön „elszállásolási bizottságot” hozott létre, amelynek az volta dolga, hogy az utasokat már a pályaudvaron informálja a városban rendelkezésre álló szállásokról, kiadó szobákról. A kiállítás előtt megszerezte az összes mérvadó lapszerkesztő nevét és címét, s két héttel a megnyitó előtt 150 újságírót hívott meg, és fényes bankettet rendezett a Nemzeti Kaszinóban. A kiállításnak egymillió látogatója volt, s 100 000 koronás nyereséget hozott, amiért Pécs városa hálás lehetett a szervezőnek.

A rendezés nem Zsolnay Miklós ötlete volt. Jellemző rá, nem kezdeményezett, de lelkesen vállalt minden, a város (és ország) kultúráját szolgáló ügyet. Így lett tagja számos nemzetközi iparművészeti kiállítás bírálóbizottságának is. S az 1911-es torinói kiállítás elnökeként ő képviselte a magyar államot, és pavilonjával az olasz király – III. Viktor Emmanuel első díját nyerte el. Előtte azonban létre kellett hozni egy szervezőbizottságot, kiírni a pályázatot, megszervezni az építkezést, gyártást, berendezést stb.

Fontos tudnunk, egy művészi, építészeti pályázat eredményét jócskán befolyásolja a pályázati kiírás. Az 1910-es programban megadták az alaprajzokat és a terület részletes térképét, az elképzelést az emeletekről és a két pavilon egymáshoz kapcsolódásáról, valamint a főbejárat után kívánatos impozáns, nagyméretű és belmagasságú fő csarnokról. A művészi koncepció, a részletek kidolgozása és a díszítések, szobrok, reliefek stb. tervezése már a pályázók feladata volt. E program szakszerű megfogalmazása várt Zsolnay Miklósra, a feladat felkeltette és különleges alkotás létrehozására sarkallta a Tőry Emil, Pogány Móric és Györgyi Dénes építész-trió tagjait is.

A nyertes pavilon-terv

A beküldött jeligés tervek közül kiválasztott alkotás a három művész közös elképzelése volt, de a további munkákban Györgyi Dénes (betegsége miatt) már nem vehetett részt. Pedig őt is foglalkoztatta a kiállítási pavilon gondolata, és később számos ilyen épületet tervezett (1929 Barcelona, 1935 Brüsszel, 1937 Párizs).

Tőry Emil (Pest, 1863. április 17. - Budapest, 1928. május 31.) építész, egyetemi tanár. A budapesti műegyetemen szerzett oklevelet 1887-ben, ezután Berlinben és Párizsban tanult. Miután hazatért, építészeti irodát nyitott. 1897-től a budapesti műegyetem magántanára, 1906-tól rendkívüli tanára volt. 1908-tól Budapesten Pogány Móriccal létesített társas tervezőirodát. A korszak kiemelkedő alkotása volt a torinói világkiállítás magyar pavilonja, amely a Lechner Ödön által elindított magyaros stíluskeresés szép példája. A sátor-architektúrát, mint ősmagyarnak tartott építészeti formát alkalmazta. Néhány évvel később az Adria Biztosító épületénél (ma Hotel Méridien) már modernebb szerkezetet használtak Lajta Béla hatására, de ez a modernség látszik a korábbi terveken is.

Pogány Móric (Nagyenyed, 1878. augusztus 13. - Budapest, 1942. július 4.) építész és urbanista, egyetemi tanár, grafikusművész. Kolozsváron elvégezte az ipariskolát, utána Pákey Lajos tervező mellett kezdett dolgozni. Fadrusz János biztatására költözött Pestre, ahol Tőry Emil irodájában helyezkedett el. 1907-ben megnyerte a Magyar Mérnök és Építész Egylet nagy aranyérmét a Batthyány-örökmécses terveivel. Előbb Tőry irodavezetője lett, majd 1908-ban társa. Közös tevékenységük Tőry haláláig tartott. Közben Pogány önállóan is indult pályázatokon. 1919-ben emigrált, 1924-ben tért haza. Tőry halála után ipari épületeket és villákat tervezett Budapesten.

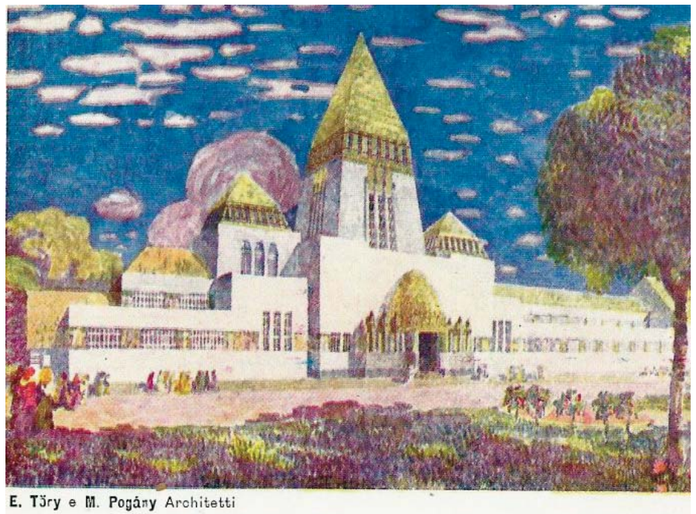

Érdemes megemlíteni Pogány Móric hajdani tervét az olimpiai faluról. Pogány Lágymányosra álmodott egy olyan olimpiai centrumot, amely nem csak több hatalmas, toronyszerű lakóházat vonultatott fel, hanem egy új hidat és több sportpályát is.

Több pályázó közül az értékelő bizottság tehát Tőry és Pogány tervét választotta, melyet Zsolnay Miklós oldalakon keresztül méltatott írásaiban. Az épület külső képének koncepciója a magyar címerben lévő hármas-halomból indult ki: a monda szerint a legmagasabb három hegyünk jelképeként. A pavilon e hármas halom gondolatát idézi. Három gúla-sátor, melyből a legnagyobb az ünnepélyek fő csarnokát fedi, a két kisebb pedig a vízudvarok fölé borul. A külső és belső díszítéseknél és formáknál is sok-sok ősmagyar művészi emléket felhasználtak a tervezők. Rendkívül gazdag lett az épület szobrok, reliefek, freskók, díszkutak, bútorok alkalmazásában, melyek mind az ősmagyar díszítményeket idézik egészen az ajtókilincsekig.

Az elismert építészek mellett a közreműködő művészek és iparosok akkori élvonala dolgozott a végső megjelenésen, például: Ligeti Miklós szobrász; Galbavy testvérek (budapesti cége) végezte a festő-munkákat; Dvoracsek József asztalosmester; Telcs Ede szobrász; *Róth Miksa* üvegfestő. A nagy kupolacsarnok bútorait Tőry és Pogány tervei szerint Székely Ödön bútorgyáros készítette el. A fő mozaik képet Körösfői Kriesch Aladár tervezte és a Majoros-Bátky műhely készítette. A kettős pavilonban lévő szobrok, domborművek stb. (döntően Nikelszky Géza munkái) a pécsi Zsolnay gyárból került Torinóba.

Viktor Emánuel

Külsőleg feltűnő, rendkívül dekoratív és a kiállításon egyedülálló volt Magyarország megjelenése. S a belső tartalom, a magyar gépipar, technika és mezőgazdaság bemutatkozása is különleges figyelmet keltett a látogatókban, sajnos ennek ismertetésére itt nincs módunk.

A kiállítás megnyitása és nemzetközi visszhangja

Az olasz jubileumra tervezett kiállítás (sorozat?) Római megnyitója 1911. március 28-án volt. A torinói magyar pavilon előzetes jó hírei miatt III. Viktor Emanuel olasz király Rómában a magyar pavilonnál nyitotta meg a rendezvényt. Majd, május 1-én, Torinóban az egész kiállítás megnyitó ünnepségét a magyar pavilon előtt tartották, a fogadásnak, a különböző országok diplomata- elnöki- és uralkodói meghívottainak megvendégelésének is a mi pavilonunk adott otthontt. Az olasz király szavai szerint ez a kiállítás legkülönlegesebb épületének szóló elismerést jelentette, a valósághoz hozzá tartozik az is, hogy egyedül ez az épület volt készen teljes egészében (és minden részletében) a megnyitó kitűzött időpontjára.

Európa korabeli újságai részletes beszámolókat közöltek a kiállításról, különösen saját országuk szerepléséről. Mégis minden cikkben kiemelkedően méltatták a magyar megjelenést, sokszor szinte túlzó szavakkal és kifejezésekkel.

Az eredeti cikkben még számtalan érdekességet és fotót találhatnak: https://tinyurl.hu/y6n8/

Magyar holokauszt-túlélő a koronavírus első izraeli áldozata

Múlt szombaton a jeruzsálemi Saáré Cedek kórházban meghalt az első beteg Izraelben az új koronavírustól. A 88 éves, egyéb, krónikus betegségekben is szenvedő Arie Even az egyik jeruzsálemi idősotthon lakója volt, s ott kapta el a fertőzést kilenc társával és a személyzet több tagjával az intézmény szociális munkásnőjétől, akit egy esküvőn egy francia vendég fertőzött meg. Event egy héttel korábban szállították kórházba súlyos légzési nehézségekkel a vesztegzár alá helyezett otthonból.

Arie Even holokauszt túlélő volt, aki 1949-ben egyedül érkezett Magyarországról Izraelbe.

Köztisztviselőként feleségével, Yonával többször járt külföldön diplomáciai kiküldetésben a külügyminisztérium képviseletében.

– Kedves és szeretett ember volt, teljes életet élt. Családcentrikus és erős ember volt egészen az utolsó pillanatáig – egyik fia. – Örülünk, hogy élete utolsó négy évét ebben az idősek otthonában élte, nagyon szerette a helyet. Sajnáljuk, hogy utolsó napjain és pillanataiban megtiltották családtagjainak, hogy mellette álljanak. Köszönjük a Saáré Cedek kórház orvosi személyzetének az odaadó ápolást, az emberséget és az együttérzést, melyet tanúsítottak.

Arie Even-nek négy gyermeke, 18 unokája és egy dédunokája volt.

Elhunyt az utolsó német, akit zsidómentőként kitüntettek

A 98. születésnapja előestéjén hunyt el Getrud Steinl, aki a holokauszt idején megmentett egy zsidó származása miatt üldözött nőt. Ő volt az utolsó még életben lévő német, aki ezért megkapta a legrangosabb izraeli kitüntetést, a Világ Igaza címet. Steinl halálhírét a nürnbergi zsidó közösség vezetője, André Freud vasárnap erősítette meg a dpa hírügynökségnek. Freud szerint Gertrud Steinl múlt hétfőn halt meg.

A szudétanémet Steinl 1979-ben kapta meg a legmagasabb izraeli állami elismerést, amit nem zsidók kaphatnak. A kitüntetést azoknak adományozzák, akik az életüket is kockáztatták, hogy zsidókat mentsenek a holokauszt alatt.

A Jad Vasem holnlapja szerint Steinl a lengyel Stryj városában dolgozott felügyelőként a második világháború alatt, amikor egy gyári munkás bevallotta neki, hogy zsidó. Steinl a nőt, Sarah Schlomit a szüleinél bújtatta el, nekik azonban nem mondta el, hogy a nő zsidó.

(Forrás: MTI)

Jahrzeit-napok a falnál

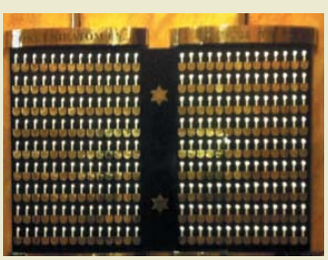

A Dohány utcai Zsinagógában a fekete gránitból készült Jahrzeit-falon a kis névtáblák fölötti gyertyák évente öt alkalommal gyulladnak fel, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajsz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szeretteinkért a gyertyák. A Jahrzeit-napon a reggeli i.tentisztelet után a közösség átmegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Lapunk úgy segít Önöknek, hogy közreadjuk, elhunyt szeretteiknek mikor is van a Jahrzeitje.

Markovits Márkusz	április 1.	Frank Grünfeld	április 21.
Weisz Jenőné	április 1.	Eszter Izrael	április 21.
Temes Péter	április 6.	Gitti Izrael	április 21.
Tímár Zsuzsanna	április 6.	Meyer F. Izrael	április 21.
Kerekes Márta Anna	április 7.	Dr. Kendéné W. Veronika	április 22.
Reisner Sándor	április 8.	Lorber Mózes	április 25.
Piskó Ármin Andor	április 10.	Hirn Károlyné	április 27.
Kéri Katalin	április 12.	Rózsa (Rosenblüth) Lajos	április 27.
Suchman Andorné Juliska	április 12.	László Miklósné	április 27.
Grósz Mór	április 14.	Zoldán Sándorné	április 27.
Fischer Antal	április 15.	Datner Judit	április 28.
Kádár Györgyné	április 17.	Hegyi Tibor	április 28.
Reisz Árminné	április 19.	Zallel Béla	április 29.
Lóránt Istvánné	április 20.	Jávor Endre	április 30.
Rose Rosenberg	április 20.		

Pesti Sólet • A Dohány utcai körzet lapja • Felelős kiadó: Nádel Tamás • Főszerkesztő: Schiller Zsolt • e-mail: pestisolet@dohany-zsinagoga.hu
Megjelenik havonta • Nyomás: Mediaworks Kiadó és Nyomda Kft., igazgató: Bertalan László, cím: 1225 Budapest, Campona utca 1. • e-mail: nyomda@mediaworks.hu